

Napoleon - uspon i pad malog kaplara

Mihić, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2012

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:281229>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-06-06**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Preddiplomski studij pedagogija i povijest
Barbara Mihić

Napoleon - uspon i pad malog kaplara
(završni rad)

Mentor: doc.dr.sc. Dubravka Božić Bogović

Osijek, 2012.

Sadržaj:

1. Sažetak.....	2
2. Uvod.....	3
3. Rani život.....	4
4. Francuska revolucija.....	6
5. Napoleon i revolucija.....	7
6. Velika ljubav	11
7. Pohod na Italiju.....	12
8. Pohod na Egipat	13
9. Od konzula do cara.....	14
10. Napoleonove najvažnije bitke.....	17
10.1. Bitka kod Trafalgara.....	17
10.2. Bitka kod Austerlitza.....	18
10.3. Bitka kod Jene.....	19
10.4. Pohod na Rusiju.....	20
11. Napoleonov slom.....	21
12. Karakteristike Napoleonove vladavine.....	22
13. Zaključak.....	24
14. Popis literature.....	25

1. Sažetak

Napoleon Bonaparte, mladić s Korzike, kao časnik se istaknuo tijekom Francuske revolucije pa je vrlo brzo napredovao. Sa 24 godine postao je general. Silna ambicioznost i, pomalo, taština doveli su ga do titule konzula. 1804. godine okrunio se za cara Francuske kao Napoleon I. Uspostavom carstva iznova je uvedena apsolutna monarhija, ali ovaj puta oslonjena na građanstvo. Napoleon je često za svoje poteze tražio odobrenje na referendumima. Takav oblik vladavine zove se vojno – plebiscitarni cezarizam. Napoleon se nije dokazao samo kao vojskovođa i osvajač nego i kao državnik i zakonodavac.

Francuska vojska svoje osvajačke pohode pod Napoleonom započela je 1796. Zahvaljujući neviđenim strateškim sposobnostima svog vođe, Francuska je vladala cijelom Europom. Pohod na Rusiju bio je prekretnica tih osvajačkih ratova. Istrošena, umorna i gladna vojska nije uspjela u tom pohodu. Zbog velikih gubitaka i stanja u državi, Napoleon je abdicirao te se povukao na otok Elbu. Ipak se odlučio za povratak te počinje njegovih Sto dana. I u tom razdoblju trpi poraze i jednostavno se miri s time da je došao njegov kraj. Prognan je na otok sv. Helenu gdje i umire 1821. godine.

Ključne riječi: Napoleon, Korzika, Francuska revolucija, rat, vojska

2. Uvod

Kada se spomene razdoblje koje slijedi nakon početnog žara Francuske revolucije, svima jedno ime pada na pamet. To je ime Napoleona Bonapartea. Mladi časnik je obilježio povijest Francuske i cijele Europe svojom vladavinom i kao običan vojnik i kao car. Njegova ličnost i djelovanje kod povjesničara izazivaju podijeljena mišljenja. Za neke je on junak, spasitelj Francuske, čovjek stoljeća dok je za druge okrutni osvajač, prevelikog ega. Kako god, Napoleon je obilježio zasigurno cijelo stoljeće i ne može se osporiti njegova uloga u povijesti čovječanstva.

Ovaj rad predstaviti će razvoj ličnosti od mladog časnika sve do carske uloge. Pokušala sam obuhvatiti sve čimbenike koji su utjecali na to da se Napoleon razvije u osobu kakva je bio – od obitelji, društvenog položaja, ambicije do ljubavi. Početak rada bavi se ranim životom Napoleona i okruženjem u kojem je odrastao, a koje ima veliku ulogu u kreiranju njegove osobnosti. Ukratko sam opisala stanje u Francuskoj za vrijeme Napoleonova uspona te njegov odnos prema revoluciji. Nadalje, opisala sam najvažnije borbe Napoleonove vojske na njegovom putu do titule cara. Rad objašnjava etape uspona Napoleona Bonapartea i čimbenike u njegovom životu koji su ga učinili osobom kakva je bio. Kraj rada objašnjava što je utjecalo na pad cara i opisuje njegov slom. Na kraju rada sam se osvrnula na najvažnije karakteristike Napoleonove vlasti, na sve ono što je učinilo njegov period specifičnim.

3. Rani život

Vrijeme prije Napoleonova rođenja obilježeno je težnjama Korzike za autonomijom, težnjama koje se provlače kroz cijelu povijest tog grada – države sa zapadne talijanske obale. Brojne su bile pobune i pokušaji oslobođenja ovog otoka, ali od sredine 16. stoljeća grad je pod stalnom vlašću Genove. Korzikanci nisu mogli podnijeti pripadnost nekome, oduvijek su pripadali sami sebi. Iz tog razloga ustali su još jednom, 1729. te naposljetku i osnovali svoju vladu 1755. na čijem čelu je bio Pasquale Paoli. Francuzi i Đenovljani, zuzeti Sedmogodišnjim ratom koji je trajao od 1754. do 1763. godine, trpili su nastajanje „korzičke nacije“. Paoli je svojom vlašću zadivio Europu i o tom otoku se govorilo kao o otoku koji će „jednog dana zapanjiti Europu“. No ključni položaj Korzike na Sredozemlju nije dopuštao Francuzima da predugo mirno gledaju na razvoj novog kraljevstva i jačanje nove nacije tako da su odlučili preuzeti vlast na otoku u svoje ruke. Potukli su malu i nespremnu korzikansku

vojsku u više navrata, a najveći okršaj zbio se kod Ponte Nuova gdje su Korzikanci potučeni i predani Francuzima. Tada se prvi puta i spominje ime Bonaparteovih. Napoleonov otac, Carlo Buonaparte, paolist i zagovaratelj autonomije, tada je održao govor u kojem veliča svoj narod i borbu kroz koju su prošli. Carlo se u vrijeme razvoja samostalnosti svog otoka brzo našao u Paolijevoj blizini kao njegov bliski suradnik i osoba od povjerenja. No brzo je izgubio ugled kada se nakon poraza kod Ponte Nuova priklonio Francuzima. No takav je čovjek bio cijeli svoj život. Nikoga nije začudila ta promjena jer Carlo je bio poznat po svojoj ambicioznosti. Čitavog života težio je materijalnom blagostanju, trudio se priskrbiti sebi i svojoj obitelji što veći ugled u društvu.

Carlo je sa svojom obitelji živio u gradu Ajaccio, u blizini crkve Notre – Dame. Velika, romantična ljubav nije vezala oca Carla i majku Letiziju koliko želja za poboljšanjem svog društvenog statusa. Budući da su se Korzikanci godinama prilagođavali različitim vlastima, nije im bio problem prihvatiti ni francusku. Isto je učinio i Carlo te je iskoristio sve prilike koje mu nude Francuzi – priskrbio si je plemićki status, posao u javnoj službi te jednog važnog prijatelja, vojnog upravitelja Korzike, Marbeufa. Možda zbog prijateljstva, a možda zbog ljubavi prema Letiziji, Marbeuf je značajno pomagao ovu obitelj.

Život malog Napoleona obilježila je velika obitelj, a posebno njegova majka. Zbog česte odsutnosti oca koji je bio usmjeren na politički i društveni napredak, Letizija je bila prisiljena sama se brinuti za svoju obitelj. Njezin karakter i odnos imali su veliki utjecaj na razvoj ličnosti mladog Napoleona i ostale djece. Letizia je bila majka koju su djeca poštovala i voljela, no istodobno su je se i bojala. Naglašavala je marljivost i patnju, bez previše prigovora i žaljenja. U svojim pismima na kraju svog života Napoleon je izrazio velike pohvale svojoj majci za koju kaže kako je oblikovala njegovu osobnost kao nitko drugi. Na djecu su se preslikali i očevi ideali, te intelektualne i kulturne vrijednosti.¹

Od malih nogu Napoleon je bio usmjeren prema vojsci. Znao je da u tom smjeru želi razvijati svoju profesionalnu karijeru i napredak. Zahvaljujući svom ocu koji je priskrbio obitelji plemićki status, Napoleonu se pružila šansa za školovanje u Francuskoj. Dječak pametan i ambiciozna poput Napoleona došao je u školu u Autun ne sluteći kakva mu se sreća osmjehnula. Nakon godine dana prebačen je u školu u Brinneu, jednu od dvanaest kraljevskih vojnih škola širom Francuske. Ondje se školovao 5 godina, do 1784. godine, nakon čega je svoje vojno usavršavanje završio u pariškoj Ecole Militaire.²

¹ Steven Englund, *Napoleon - politički život*, Zagreb, 2008., 3. – 30. str.

² Gerosa Guido, *Napoleon*, Zagreb, 1976., 7. – 16. str

Napoleonovo školovanje može se opisati kao preživljavanje provincijskog pripadnika siromašnog plemstva u otmjenim krugovima. Nije bio omiljen u društvu, bio je zatvoren i posvećen čitanju, štedljiv i marljiv. Opisi njegovih školskih kolega ipak ga opisuju kao pravednika, maštovitog i dobroćudnog mladića, ali opet s druge strane, Napoleon je zazirao od društvenih okupljanja. Za svoje poznavanje matematike dobio je brojne nagrade, a uz to je bio i zainteresiran za antičku povijest. Tijekom svog školovanja upoznao je povijest Cezara i Plutarha koji su ga se iznimno dojmili i pobuđivali njegovu pozornost. Tijekom cijelog svog školovanja izražavao je duboku zabrinutost za svoju obitelj koja je sve više i više zapadala u dugovanja. Često je pisao pisma na Korziku, ali rijetka su sačuvana.³

Godine 1783. inspektor vojnih učilišta odlučio je da je Napoleon spreman za Ecole Royale Militaire sa svojih četrnaest godina. Tamo je stigao sljedeće godine. Škola je bila u funkciji formiranja „plavokrvnih sinova“ koji će služiti interesima monarhije. Okruženje u kojem se našao nije odgovaralo Napoleonu i on je s gađenjem reagirao na novu okolinu. Jedino što ga je veselilo je kvaliteta nastavnika. Tamo je uživao u književnosti koju je vodio profesor Domairon koji je svojim učenicima usadio čvrste stavove o različitosti književnih stilova. Napoleon je još više čitao i upoznao razne ideje i smjerove. Zbog svog vrhunskog znanja matematike, omogućeno mu je da već 1785. godine pristupi završnom ispitu. Postao je jedan od najmlađih imenovanih časnika. Napoleon je napustio školu osjećajući kako se monarhija polako raspada, ali isto tako ponosan na svoj plemićki stalež.

I dalje je velik utjecaj na odrastanje Napoleona imala njegova obitelj, naročito narušeno zdravlje njegova oca. Smrt oca nanijela mu je veliku bol, ali i odgovornost za svoju obitelj. Nije imao previše izbora kada je bio dodijeljen pukovniji La Fere na jugu Francuske. Tamo će provesti devet mjeseci u kojima će se njegovi vidici proširiti i ideje kristalizirati. Zanimao se za sve, intenzivno se bavio čitanjem i proučavanjem razne literatura, vodio je opsežne bilješke i većinu novca trošio na knjige.

Napoleon je nakon svog školovanja i dalje Korziku smatrao svojom domovinom, ona je u srcu bila tijekom cijelog školovanja. Ali Korzika je bila sastavni dio Francuskog kraljevstva. Patriotizam je značio mržnju prema Francuzima, ali Napoleon je tijekom školovanja polako postajao Francuz. Na Sv. Heleni zapisao je: „... Nisam Korzikanac. Odrastao sam u Francuskoj, pa sam stoga Francuz, kao i moja braća... Po meni, Brienne je moja patrie...Prije sam Champeonis nego Korzikanac...“⁴

³ Alister Horn, *Napoleonovo doba*, Zagreb, 2009., 11. – 30. str.

⁴ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 27. – 30. str.

4. Francuska revolucija

Francuska je prije revolucije bila apsolutna monarhija čiji je apsolutni vladar bio kralj. Društvo je bilo feudalno i podijeljeno u tri staleža – svećenici, plemići i treći stalež koji su činili građani i seljaci. Taj poredak nosi ime *ancien regime*. Uzroci francuske revolucije gospodarske su i ideološke prirode. Zbog teške situacije i nezadovoljstva naroda, sazvani su državni staleži. Skupština državnih staleža sastala se, prvi puta nakon 175 godina, 5. svibnja 1789. godine. Treći stalež zatražio je promjenu načina glasanja. Glasalo se po staležima, ne po zastupnicima. Znatno brojniji treći stalež, zahtijevao je glasanje po zastupnicima čemu su se plemići i svećenici protivili. Dana 20. lipnja 1789. godine treći stalež se proglasio Narodnom skupštinom, a već u srpnju Narodnom ustavotvornom skupštinom jer su odlučili izraditi novi ustav. Kralj nije previše ozbiljno shvaćao zahtijevanja naroda što je na kraju i rezultiralo napadom na Bastillu., kraljevski zatvor i simbol starog poretka. Po cijeloj zemlji izbile su pobune i ustanci. Borba protiv kraljeve samovolje ujedinila je krupno i sitno građanstvo, niže plemstvo, sirotinju, seljaštvo i radništvo. Narodna ustavotvorna skupština ukinula je 4. kolovoza 1789. feudalne povlastice i seljačka davanja. Stari poredak bio je srušen. Dana 3. rujna 1791. izglasan je i prvi francuski ustav. Francuska je postala građansko – demokratska ustavna monarhija sa strogom trodiobom vlasti. Zajamčene su temeljne slobode i prava naroda. U to vrijeme formiraju se i prve političke struje. Na jednoj strani bili su umjereni demokrati – žirondinci, a na drugoj ekstremni radikali na čelu s Maximilianom Robespierrom, jakobinci. Nakon ustanka u Parizu koji je nastao zbog europskog pritiska na Francusku, kralj je svrgnut. Na vlast je došao Narodni konvent. Francuska je proglašena republikom 22. rujna 1792, godine. U Europi je sve jači otpor Francuskoj revoluciji, europske sile napadaju Francusku koja konstantno doživljava poraze. U takvoj situaciji jakobinci su 2. lipnja 1793. izvršili državni udar i uspostavili diktaturu. Vladavina jakobinaca obilježena je radikalnim mjerama, cenzurama, ograničavanjem sloboda... Kada je teror počeo ugrožavati i pripadnike jakobinaca, oni su se odlučili pobuniti. Robespierre je uhićen i pogubljen. Glavni rušitelj jakobinske vlasti bio je Paul Francois de Barras. Novi ustav donesen je 1795. i izvršna vlast povjerena je Direktoriju. To je vrijeme kada i Napoleon polako zauzima sve važniju funkciju u francuskom vrhu.⁵

⁵ Skupina autora, *Povijest 12: Kolonijalizam i građanske revolucije*, Zagreb, 2008. str. 519. – 550. str

5. Napoleon i revolucija

Francuska revolucija koja je započela 1789. godine i imala je za cilj potpunu preobrazbu francuskog društva – svrgavanje veličanstvene monarhije, ukidanje feudalnog društva, proglašenje Republike. Čitav život jednog Francuza u potpunosti je promijenjen. Čak je uveden i novi način računanja vremena. Stara tradicija naglo je nestala pred novim pravilima i vladom. Revolucija je osjetno utjecala na sve staleže, ne samo u Francuskoj, nego i u cijeloj Europi, od najvišeg do najnižeg staleža – uključujući i Napoleonov. Rušenje monarhije značilo je u ovom slučaju i uspostavu republike, što se dogodilo 1792. godine. Ta republika bila je zaraćena sa susjedima, ali i s velikim dijelom svojih građana.

Mladi časnik, Napoleon, trudio se svim silama da revoluciju dovede na svoju Korziku. Vjerovao je da revolucija donosi bolju budućnost za njegov otok. Cijela obitelj Bonaparte stala je uz tu ideju i pomagala Napoleona u širenju revolucionarnih ideja. Korzika je bila podijeljena između pristaša i protivnika revolucije. Na čelu otoka tada je stajao grof de Barrin koji je cinično promatrao događaje u Parizu. Napoleon se našao usred političke borbe. Predan domovini posvetio se i pisanju. U svojim djelima veličao je slobodu i domoljublje. Napoleon se zalagao za podređivanje Korzike Francuskoj, htio je da otok postane sastavni dio Francuske u svrhu sigurnosti i blagostanja otoka. Dana 30. studenog 1789. Korzika je proglašena sastavnim dijelom Francuske, uključena u administrativnu podjelu teritorija na departmane.

Sljedeće godine iz izgnanstava u Londonu vraća se Paoli. Postavljen je na mjesto zapovjednika Narodne garde. Posebno uzbuđeni zbog tog povratka bili su Bonaparteovi. Paoli nije uživao veliki ugled kao 1755. godine. Sada su vlast na otoku imali neki drugi ljudi kao npr. Antoine Christophe Saliceti – prokonzul otoka. Zadatak mu je bio provoditi ideje revolucije među Korzikancima. Salicetijevi odani suradnici bili su upravo braća Bonaparte. Nije bilo pitanja o tome kome su vjerni Salicetiju ili Paoliju, razlike nisu pravili. Ni dvojica vođa nisu se međusobno sukobljavali, međusobno su se podržavali i surađivali. Ali razlika u stavovima bila je prisutna i bilo je samo pitanje vremena kada će se naći na suprotstavljenim stranama.

U cijelom svom djelovanju tijekom revolucije, Napoleon je pokušavao ostati u milosti Paolija. No Paoli nije bio oduševljen Napoleonovim upuštanjem u političke polemike. Paoli je želio u svojoj domovini provoditi politiku mira dok su s druge strane Napoleon, braća i Saliceti težili radikalnim promjenama. Napoleon se po idejama sve više i više okretao

Francuskoj, zapravo on je svoje djelovanje vršio sa francuskog stajališta. S vremenom je sve više postajao vojnik revolucije, vjerujući kako će se to isplatiti njegovom otoku. Godine 1792. postao je potpukovnik dobrovoljačke bojne Nationale garde u Ajacciu. Time izraz vojnik revolucije prestaje imati samo metaforičko značenje. Borio se protiv kontrarevolucionarnih struja, skrivajući svoje greške Paolijevim ugledom. Paoli nije nimalo bio oduševljen time te je ljutito primio Napoleona u svoj dom. Nakon tog razgovora Napoleon je na neko vrijeme napustio Korziku i prešao u Francusku. Tamo je otišao i kako bi spasio svoj ugled u pukovniji La Fere, gdje dugo nije bio. No zbog velikog iseljavanja, vojska je trebala školovane vođe tako da je Napoleon dobrodošao natrag. Sve više je osjećao revolucije, sve više se uživio u ulogu revolucionara. No sve je više rasla i njegova želja za povratak obitelji i domovini. Uspio je ishoditi još jedan dopust te se vratiti na Korziku.

Tamo je Napoleon i dalje pokušavao uskladiti suprotnosti – održavati dobre odnose s Paolijem i širiti revolucionarne ideje. Paoli je s vremenom počeo raditi protiv braće Bonaparte. Sputavao je njihovo napredovanje, izbore u Konvent, zapošljavanje. Pronašao je sebi saveznike u nekim drugim obiteljima. Napoleonova braća su ubrzala rastanak s Paolijem svojim istupima protiv njega. Napoleon je pokušao spasiti odnos koji je još njihov otac započeo. No ipak nije u tom uspio. Počelo je otvoreno neprijateljstvo između Paolija i Bonaparteovih. Obitelj je osramoćena i prisiljena pobjeći s otoka. Nakon toga dogodilo se ono čega se Napoleon bojao – Paoli je Korziku otvorio Englezima. Imao je manje ovlasti i napokon se povukao u London pod pritiskom ovih događaja. 1796. Francuzi su opet preuzeli otok. Razdoblje do kraja 1793. godine obilježava razdoblje u kojem je Napoleon snažno osjećao i živio patriotizam.⁶

Jednom prilikom objasnio je situaciju koja ga okružuje riječima: „...Europa se podijelila između suverena koji vladaju ljudima i suverena koji vladaju stokom i konjima. Prvi savršeno razumiju Revoluciju, užasavaju je se i bili bi voljni na financijske žrtve kako bi je uništili, no nikad joj ne bi strgnuli masku, bojeći se da bi se poput požara širiti u njihovoj zemlji. Kad je riječ o suverenima koji vladaju konjima, oni ne shvaćaju ustav. Preziru ga i uvjereni su da je riječ o kaotičnoj zbrci nesuvislih zamisli koje će upropastiti francusko carstvo...“⁷

Nakon što su protjerani s otoka, Napoleon i obitelj smjestili su se u Marseille. Taj grad bio je jedan od onih koji su bili na meti žirondinaca. U to vrijeme intenzivno se radilo na

⁶ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 38. – 55. str.

⁷ Isto, 62. str.

uklanjanju svih državnih neprijatelja, dnevno je smaknuto i do 30 izdajnika. Napoleon je imao sreću tada pa se nakon susreta s bratom generala de Tuila, pristaše revolucije, našao na čelu francuskih priobalnih jedinica. Tada se i dalje bavio pisanjem, čitanjem i ratnom strategijom. Poznato Napoleonovo djelo iz tog vremena bila je „Večera u Beaucaireu“, zrela politička polemika koja proučava odnos rata i revolucije te njihovu uzajamnu povezanost. U djelu „Večera u Beaucaireu“, Napoleon ističe prednost dinamičnog ratovanja u odnosu na tradicionalno statično ratovanje.⁸

Nedugo nakon toga, dogodio se jedan susret koji je bitno utjecao na budućnost mladog časnika. Saliceti je bio pred Toulonom i ostao je bez topničkog zapovjednika. U Napoleonu je vidio savršenu osobu za to mjesto. Taj grad je bio pod Englezima i bila je potrebna strateška genijalnost da se nadjača ta vlast. Tražila se domišljatost, brzina i snalažljivost – sve što je Saliceti smatrao da Napoleon ima. Razradio je plan, imao potrebnu energiju i hrabrost te je i uspio protjerati Britance iz grada.

Toulon je za Napoleona bio prvi korak na ljestvici njegova uspona. Ostao je uvijek povezan uz ljude koji su bili uz njega tijekom te bitke te im se kasnije odužio.⁹

Svojom pobjedom oduševio je ne samo Salicetija, nego i druge utjecajne ličnosti na vrhu Francuske, kao što su Paul Barras te Louis – Stanislas Freron, vođe komiteta koji su na vrh došli nakon rušenja jakobinske diktature Maximilliena Robespierrea.

Zahvaljujući toj pobjedi postao je brigadni general. Promaknut je na mjesto zapovjednika topništva Talijanske armije. Veselio se novom položaju, novom periodu i budućnosti. Ambiciozno i vedro smatrao je da je došao kraj revolucionarnoj anarhiji koja je vladala.¹⁰

6. Velika ljubav

Jedan od važnih čimbenika u životu mladog časnika je bila ljubav. Napoleonova prva ljubav bila je mlada Desiree Clary, kći imućnog trgovca. Htio ju je oženiti, ali njezin otac to nije dozvolio. Neko vrijeme su se viđali, ali kada je Napoleon otputovao u Pariz, njihova ljubavna priča se završava. Napoleon je nastavio traganje za svojom partnericom po salonima i zabavama. Iako nije bio veliki ljubavnik i nije imao previše iskustva u to vrijeme, ljubav je bitno utjecala na njega i na njegovo raspoloženje.

⁸ Isto, 64. – 70. str.

⁹ Frank McLynn, *Junaci i zločinci*, Zagreb, 2009. 311. – 313- str.

¹⁰ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 75. - 80. str.

Joséphine de Beauharnais posebno ga se dojmila. Povjesničari na temelju izvora, Joséphine opisuju kao zavodljivu ženu, zaobljenih očiju, dugačkih trepavica i tamne kovrčave kose. Nezdrave zube sakriva zagonetnim osmjehom pa je iz tog razloga uspoređuju s Mona Lisom. Bila je udovica, muž Alexandre izgubio je život na giljotini.

Brak s Alexandreom nije bio previše sretan, ali par je bez obzira na to dobio dvoje djece: sina Eugènea i kćerku Hortense.

Tijekom vladavine terora, on je uhićen i zbog svog aristokratskog porijekla smatran prijateljom. Iz tog razloga je osuđen na smrt. Tada je i sama Josephine uhićena, no zahvaljujući Robespierreu puštena. Kao udovica bila je ljubavnica mnogim poznatim osobama. Tako i Napoleonovom prijatelju Barrasu. On je i organizirao njihov prvi susret.

Napoleon i Joséphine susreli su se 1795. svi svjedoci potvrđuju kako se nisu zaljubili jednakim intenzitetom. Napoleon je s vremenom postao zaluđen, vidio je u njoj savršenu ženu i majku svojih nasljednika. Ona s druge strane u vezu ulazi više iz koristi, što i nije začuđujuće jer brakovi u to vrijeme nisu imali previše veze s ljubavi.

Vjenčali su se 9. ožujka 1796. godine, a svjedok im je bio Barras. Odmah nakon tog vjenčanja Napoleon je otišao preuzeti novu funkciju. Kontakt sa svojom novom ženom je održavao nizom romantičnih pisama.¹¹

Sam brak nije ni počeo previše sretno jer već prvu bračnu noć, Napoleona je za nogu ugrizao njezin mops. Malo je vremena prošlo i do njezine besramne prevare. Inače par je bio često razdvojen što je pogodovalo čestim prevarama. Razdvojenost je doduše ponekad Napoleona „otjerala“ u prevaru, ali ipak je on patio kada nje nije bilo blizu. Izluđivalo ga je kada mu Joséphine nije odgovarala na njegova pisma ili kad je odgovorila šturo, bez previše osjećaja. U to vrijeme je ona održavala vezu s mladim časnikom po imenu Hippolyte Charles. Napoleon to nije znao ili nije htio znati. Svaku njezinu grešku joj je opraštao i uvijek joj se vraćao. 1804. godine kada je Napoleon postao car i njegova žena je postala carica, a njezina djeca koju je posvojio, dobila su odgovarajuće titule. Zajedničke djece nisu, a Napoleon se nadao da će mu baš Joséphine podariti nasljednike. Budući da se to nije dogodilo, a Napoleon je trebao muškog nasljednika kojem će ostaviti veliko carstvo koje gradi, zatražio je razvod. Razvod zatražio kako bi se mogao oženiti drugom ženom koja bi mu mogla dati potomke. Razvod braka dogodio se 10. veljače 1810. godine, a bivši supružnici ostali su u dobrim odnosima.¹²

¹¹ Isto, 104. – 115. str.

¹² A. Horn, *Napoleonovo doba*, str. 57. – 70. str.

„...Ne provedoh ni dana da te nisam volio; ne provedoh noći a da te nisam zagrlio; ne ispih ni šalicu čaja a da nisam prokleo taj ponos i ambiciju koji me sile da ostanem odvojen od pokretačkog duha moga života. Usred mojih dužnosti, bilo da predvodim svoju vojsku ili nadgledam tabor, moja ljubljena Joséphine jedina je u mom srcu, zaokuplja moj um, ispunjava moje misli...“¹³ Ovaj citat, dio ljubavnog pisma koje je Napoleon napisao Joséphine, opisuje veliku ljubav i patnju zbog razdvojenosti uslijed raznih pohoda na kojima se nalazio i zbog kojih je bio odvojen od nje.

7. Pohod na Italiju

Nakon što je Barras potpisao Napoleonovo imenovanje na mjesto komandanta Talijanske armije kreće i njegov nagli uspon. Tada počinje razdoblje njegova života koje se identificira sa cjelokupnom poviješću Europe i Francuske.¹⁴

Od trenutka kada se našao na čelu Talijanske armije sanja o porazu Franje II i „kralja puhova“, Viktora Amadeja III. Imao je tri cilja na umu: eliminirati Pijemonteze iz rata, zauzeti Milansko vojvodstvo i poraziti Austriju.

Napoleonova vojska brojala je 41570 ljudi – 36570 pješadije, 3300 konjanika i 1700 artiljeraca. Vojska je bila uplašena pred znatno većim brojem neprijatelja. Osim toga bili su osiromašeni, gladni i nekvalitetno opremljeni. No Napoleon je uspio rasplamsati duh među svojom vojskom, držao je govore i poticao ih na borbu. Tako je ubrzo i postao jako popularan i omiljen među svojim vojnicima, što je zasigurno bio jedan od faktora njegova uspjeha. Uspostavio je disciplinu među vojnicima i predstavio novi način ratovanja – dinamičan i aktivan rat, napade sa svih strana, iznenadne obrate tradicionalni način ratovanja izbrisan je.

U Italiji, neutralnu Genovu iskoristio je kao mamac. Poslao je dio vojske na Genovu čiji su se građani odmah obratili Austriji. Austrijska vojska spremno je išla dočekat Napoleona pred Genovom. No on je jači dio svoje vojske pod Laharpom i Massenijem poslao da iznenadno napadne neprijateljsku vojsku. Odnio je veliku pobjedu. Zatim je uspjeh ponovio i u borbi protiv generala Provera. Lažno je napao vojsku u Cevi i tamo izazvao obranu, a drugi dio vojske napadao je Millesinu. Kreće dalje prema Milanu u koji ulazi 15.5.1796. Svoj slavni pohod na Italiju završio je borbom kod Rivolija. I tamo se Napoleonu piše pobjeda.

¹³ Isto, 69. str.

¹⁴ *Vojna enciklopedija*, svezak V., Beograd, 1975. 711. str

Njegov pohod na Italiju je uspješan. Čak se usudio poći sve do Beča, što je uplašilo Franju II toliko da je pristao poslati svoje izaslanike da sklope primirje. Mir je sklopljen 17.10 1797. godine u Campoformiju.¹⁵

Mir je označio kraj Prve koalicije koju su činili Austrijsko Carstvo, velika Britanija, Napuljsko kraljevstvo, Kraljevina Sardinija, Pruska, Španjolska i Portugal. Zadatak koalicije bila je borba protiv revolucionarne Francuske. Mirovni sporazum je odredio raspodjelu teritorija. Teritorij Mletačke Republike je podijeljen između Austrije i Francuske. a Belgija je pripala Francuskoj.

Napoleon je tada diktirao uvjete mira, a ne Direktorij. Postao je još moćniji i još ambiciozniji.¹⁶

8. Pohod na Egipat

„...Nije daleko vrijeme kad ćemo osjećati da treba osvojiti Egipat ako želimo da stvarno uništimo Englesku.“¹⁷ Ovim riječima Napoleon je izrazio svoju želju da prvo krene u napad na Egipat, a ne na Englesku. Smatrao je da će, ako osvoji Egipat, ugoziti Englesku.

Napoleon je svojom samovoljom pomalo plašio Direktorij. Kako bi ga udaljili od Francuske, postavili su ga na čelo vojske protiv Velike Britanije. Napoleon je uvidio kako je vojska nespremna za Engleze, smatrao je kako je napad na njih previše riskantan. Predložio je da se zauzme Egipat kako bi se ugrozili britanski interesi na tom području. Zauzimanjem Egipta, Francuska bi stekla bogatu koloniju i bila bi u blizini Indije gdje bi bila stalna prijetnja Englezima. 1798. godine počinje svoje pripreme za pohod na Egipat. Okupio je Orijentalnu vojsku od 35000 ljudi. U vojsci je okupio i 150 civila - znanstvenika, umjetnika, pjesnika, sve u svrhu proučavanja osvojenog područja i bilježenja običaja i kulture. Isplovio je na brodu Orient iz luke Toulon. Već 10.6. zauzeo je Maltu. 2.7. dolazi u Aleksandriju koja se predala bez puno borbe. Grad je zaboravio zatvoriti jedna od pristupnih vrata što je olakšalo zauzimanje. Na čelo grada postavljen je Jean Baptist Klebera.¹⁸

Napoleon je nastavio daljnje napredovanje prema El Gizi gdje ga čeka tursko – egipatska vojska. Tu se Napoleon sukobio s Mamelucima, starom silom na Bliskom istoku. Napoleon

¹⁵ G. Guido, *Napoleon*, Zagreb, 1976., str. 36.-48. str.

¹⁶ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 120. – 124. str.

¹⁷ Albert Soboul, *Francuska revolucija*, Zagreb, 1989. 385. str.

¹⁸ G. Guido, *Napoleon*, 48. – 52. str.

je imao mnogo manje vojnika od Mameluka. Borilo se 25000 Francuza protiv 100000 Memeluka. Memeluci su teško poraženi. U isto vrijeme britanska mornarica porazila je francusku 1. kolovoza 1798. u bitci kod Abukira. Francuski brodovi su potopljeni. Vojska je ostala vezana za kopno.¹⁹

Tada Napoelon kreće u pohod na Siriju. Vojska je bila oslabljena bolestima, najviše kugom, glađu i neimaštinom. Trinaest tisuća francuskih vojnika osvajalo je obalna mjesta Gaze, Jafe i Haife. Pljačkali su i ubijali. Oslabljena vojska nije više mogla napredovati pa je invazija na Siriju propala. Strateške greške rezultirale su neuspjehom kod Ake. Naređen je povratak u Egipat. U Egiptu se pročulo za stanje u Francuskoj tako da je Napoleon bio prisiljen napustiti Egipat i vratiti se kako bi spasio Francusku.

Napoleon je 23.8. isplovio iz Egipta. Iskrčavanje i polazak obavljani su noću kako bi se izbjegla engleska opasnost. Zbog nepovoljnih vjetrova postojala je stalna opasnost da padnu Englezima u ruke. Čak su se i susreli s Englezima na putu u Francusku, ali kako su s njima bila dva mletačka broda, ovi su pomislili da se radi o Talijanima tako da su brodovi propušteni dalje. Dana 9.10.1799. Napoleon napokon stupa na tlo Francuske. U Parizu je dočekan s oduševljenjem. Pomalo odsutan zbog Josephine s kojom se nije susreo i za koju je čuo da je ogromne svote dala Hipolytu Charlesu, Napoleon budućnost Francuske stavlja u drugi plan. Barras ga prekora zbog toga te se napokon susretne sa svojom ženom te joj sve oprašta. Sada se u potpunosti mogao prepustiti stanju u državi.

Jean Baptist Klebera ostao je na čelu Egipta. I dalje su bile čvrste veze Francuske i Engleske sve dok Englezi nisu nametnuli svoju vlast.²⁰

Jedno od tadašnjih otkrića bio je čuveni kamen iz Rosette. Intelektualci koji su se našli u to vrijeme s Napoleonom proučavali su okruženje koje su otkrili. Tako su i dešifrirali hijeroglif. Taj kamen je na kraju ipak završio kod Engleza.

Uključivanje intelektualnih snaga jedni su smatrali pokazateljem Napoleonove privrženosti načelima prosvjetiteljstva. Drugi su smatrali da je on majstor propagande i da na taj način maskira imperijalističke motive invazije. Bilo kako bilo, pohod je imao veliki kulturni značaj za cijeli svijet. Nastala je i poznata knjiga francuskih autora *Description d'Egypte*.²¹

¹⁹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon>

²⁰ G. Gerosa, *Napoleon*, str 53. – 62. str.

²¹ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 137. – 149. str.

9. Od konzula do cara

Nakon što se vratio u Francusku i pomirio sa svojom suprugom Josephine, morao se posvetiti stanju u zemlji. Predložena je ideja promjene Ustava, trebalo je zamijeniti Direktorij konzulatom od tri konzula na čijem čelu bi bio Napoleon. Konzulat bi činili on, Sieyes i Roger – Ducos.

Napoleon je imenovan Prvim konzulom i postao je neograničeni vladar. Vlast je centralizirana, a zavladao je vojna diktatura. Građanima su osigurana prava iz revolucije, svi su bili jednaki pred zakonom i imali svoju slobodu vjeroispovijesti. Red i mir napokon su uspostavljeni u državi.²²

Najvažnija bitka tog perioda je bitka kod Marenga, 14.6. 1800. Austrijsku vojsku vodio je generala Michael von Melas. Prešavši Alpe Francuzi su zauzeli Milano, Paviju i Piacenzu. Tako su presjekli komunikaciju Melasovoj vojsci koja je opsjedala Genovu, duž južne obale rijeke Po. Iako se Napoleon nadao da će austrijska vojska biti previše zauzeta opsadom grada, Genova se ubrzo predala pa su se mnoge austrijske postrojbe mogle okrenuti prema Napoleonovoj vojsci. Francuski general Lannes porazio je austrijskog podmaršala Petra Otta kod Montebella i Napoleon je vjerovao kako će se austrijska vojska povući. Raspršio je svoju vojsku i s jakim odjelima blokirao moguće pravce austrijskog povlačenja na sjever prema rijeci Po i na jug prema Genovi. Kako mu neprijatelj ne bi pobjegao. Ipak, Melas je s 40 000 vojnika i 100 topova odlučio napasti, a u tom trenutku Napoleon mu se mogao suprotstaviti sa samo 28 000 vojnika i 24 topa. Neprijatelji su prešli mostove koje su izgradili na rijeci Bormide i napredovali prema Marengu. Vojnici su bili oslabljeni i već su se pomirili s porazom. Napoleon je ipak očekivao pojačanje i razrađivao strategiju. Tada je u pomoć pristigao general Desaix sa svježim snagama koje je Napoleon rasporedio kako bi blokirala austrijsko napredovanje. Izazvana je velika nesigurnost u redovima austrijske vojske. General Desaix bio je spasitelj tog dana i već izgubljene bitke.

Austrijanci su tijekom 12 sati borbe pretrpjeli velike gubitke. Imali su 6000 mrtvih i ranjenih te 3000 zarobljenih, a zarobljeno im je 40 topova i 15 zastava, što je uvelike utjecalo na moral. Francuzi su imali oko 4700 mrtvih i ranjenih te oko 900 nestalih i zarobljenih vojnika.

²² G. Gerosa, *Napoleon*, 62. – 70. str.

Sklopljeno je primirje s Austrijancima i oni su napustili područje sjeverne Italije. Napoleon je učvrstio svoj položaj prvog konzula. 1802. godine Napoleon je toliko ojačao da si je odredio doživotni konzulat s pravom imenovanja nasljednika.²³

Nakon pobjede kod Marenga, neki su već smatrali kako Napoleon ima apsolutnu vlast. No to nije bilo tako, pogotovo kada se pogleda njegova budućnost. Imao je mogućnost dominiranja u zemlji iz razloga što joj je donosio pobjede. Slabost opozicije ležala je uglavnom u popularnosti suparnika.

U to vrijeme se potvrđuje sličnost Cezara i Napoleona. U pamfletu koji je Lucien Bonaparte napisao 1800. pod imenom „Usporedba Cezara, Dromwella, Moncka i Bonapartea“ stoji i jedna razlika – „...Cezar je bio glavni demagog. Nametao se okupljanjem svjetine. S druge strane, Bonaparte je okupljao zemljoposjednike i obrazovane ljude i suprotstavljao ih suludim masama...Cezar je zlorabio ovlasti i bio narodni tribun. Bonaparte je legitimni konzul.“²⁴

Narod je uglavnom odobravao novi status Napoleona. Napoleon je rekao: „...Građani, revolucija je učvršćena u svojim načelima koja su je i potaknula, revolucija je završena. Ovim riječima proglašen je novi ustav. Društvene tekovine revolucije su sačuvane i slijedi povratak miru. ...“,²⁵

Sva vlast koncentrirana je u rukama prvog konzula. On ima pravo zakonodavne inicijative, bavi se državnim proračunom diplomacijom, ratom. Ostala dva konzula imaju počasne dužnosti.

Postojalo je više razloga zašto Napoleon želi krunidbu – zbog ugleda koji će steći među ostalim vladarima, zbog temelja koje će postaviti svojoj dinastiji, zbog daljnje pacifikacije koju će taj čin izazvati među Francuzima.

Sam papa morao je doći u Pariz na svečanost, a to nije bio običaj. I najveći vladari odlazili su u Rim po papin blagoslov.²⁶

Izjava prije krunidbe: „...srce mi je prepuno osjećaja prema velikoj sudbini ovog naroda koji sam, još iz vojnih logora u Italiji, nazvao Velikim. Još od rane mladosti razmišljam samo o toj sudbini i ako se smijem tako izraziti, moja radost i moja bol i do dana današnjeg leže u sreći ili nesreći mojega naroda...“²⁷

²³ <http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/2922010/podlistak.asp>

²⁴ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 235. str.

²⁵ Jean Carpentier, *Povijest Francuske*, Zagreb, 1999., 198. str.

²⁶ Isto, 201. str.

²⁷ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 267. str.

28. svibnja 1804. Napoleon je postao Napoleon I., car francuski. Francuska koja je odbila sve stare vladare, bila je spremna prihvatiti još jednog kralja.

U odluci od tog datuma piše da će „uprava Republike biti povjerena caru, koji treba da se naziva francuski car, da je Napoelon Bonaparte, sadašnji prvi konzul, francuski car...” za ovu odluku odlučilo se 3 572329, protiv 2579.

Napoleon je Empereur des Francais, osnivač četvrte francuske dinastije.

Krunjenje je određeno za 2. prosinca 1804. Napoleon nije htio klasičnu krunidbu, krunu nije htio primiti od Crkve. Zato je odredio da će ga papa pomazati, a vojskovođa će sam sebi staviti krunu.²⁸

10. Napoleonove najvažnije bitke

10.1. Bitka kod Trafalgara

Mir u Amiensu koji je sklopljen s velikom Britanijom značio je i gospodarsku snagu za Francusku. Država je okrenuta merkantilizmu – troše što manje novca izvan granice, a novac osiguravaju oružjem i izvozom. Napoleon je maštao o tome da Francuska postane kolonijalna sila. Gospodarsko jačanje i merkantilizam značili su i neke prohibicijske mjere prema Britaniji. Plijenila se britanska roba na lukama. To sve više potiče britanske vladajuće krugove na rat protiv Francuza. Britanci traže Francuze da napuste Maltu. Napoleon, naravno, nije pristao na to. Taj čin označio je početak rata.

Još poslije mira u Amiensu, francuska ratna mornarica prolazila je fazu reorganizacije kako bi bila spremna na snažnu britansku mornaricu.

U kolovozu 1805. Napoleon je zapovjedio svojoj vojsci da krene u susret daleko brojnijoj britanskoj mornarici kod Cape Trafalgara, 80 km istočno od Cadiza. Admiral Villeneuve je u strahu krenuo prema britanskoj mornarici, imajući na umu njenu snagu i brojnost. Kapetani francuskih i španjolskih brodova bojali su se poraza i prije nego što je bitka započela. Sve kapetane zapravo je najviše mučila činjenica da kreću u susret najvještijem admiralu tog vremena – Horatiju Nelsonu.

Ta bitka prekinula je staru tradiciju gdje se u bitku upuštalo u dvjema paralelnim linijama dok u isto vrijeme obostrano pucaju topovima dok obje strane trpe velike gubitke. Nelson je odlučio flotu podijeliti na dvije grupe – jedna bi napadala dijelove neprijateljskih linija, a

²⁸ G. Gerosa, *Napoleon*, 86. – 88. str

druga bi napadala neprijateljske brodove pod pravim kutem, probila njihove linije i blokirala povlačenje flote. Ova strategija u originalu nosi ime „Nelson Touch“. ²⁹

Sučeljavanje brodova donijelo je velike štete, ali ni jedan od 27 britanskih brodova nije zarobljen niti potopljen. Najveći gubitak te bitke je smrt admirala Nelsona. Britanska mornarica još je jednom pokazala svoju nadmoć nad francuskom mornaricom.

Ovaj poraz definitivno je Napoleona uvjerio da odustane od invazije na Veliku Britaniju jer mornarica koju ima nema snagu nije još spremna za borbe sa bolje opremljenom i uvježbanom britanskom mornaricom. ³⁰

10.2. Bitka kod Austerlitz

Nakon poraza od strane Britanaca, Napoleon je morao svoje snage usmjeriti protiv austrijsko – ruskih snaga. Napoleon započinje operacije na njemačkom teritoriju. Upućuje 6 korpusa koji su brojali ukupno oko 179 000 ljudi.

Protivnici su se rasporedili u više grupa, a Napoleon je svoju vojsku postavio u pravcu Pariz – Beč gdje je smatrao da je najlakše ostvariti kraj rata. Austrijska vojska pod generalom Makom prešla je graničnu rijeku In. Bilo je rizično izlagati se francuskom udaru, ali Mak je računao na to da će Rusi doći prije Francuza. Napoleon je bio dobro obaviješten o rasporedu suparničke vojske i njihovim planovima. Krenuo je u obilazak njihovog desnog boka kako bi ih napao iz pozadine i blokirao pomoć Rusa. Konjička rezerva pod Mirom demonstrativno je krenula u susret Austrijancima kako bi oni pomislili da neprijatelj napada frontalno. Mak je kod Ulma grupirao svoje snage vjerujući da će tu biti napad. 7. listopada Francuzi su počeli prijelaz Dunava. Mak je shvatio što se događa, počeo je planirati obranu, ali bilo je prekasno. Bio je stegnut u obruču kod Ulma. Kapitulirao je 17. listopada sa 40 000 ljudi. Napoleon je izgubio 500 ljudi.

Nakon te bitke Napoleonova vojska nastavlja svoje napredovanje prema istoku.

Bitka kod Austerlitz poznata je i pod nazivom "trocarska bitka" jer su se u njoj sukobili francuski car Napoleon, njemački car Franjo I i ruski car Aleksandar. Zaraćene vojske kretale su se prema Brnu u Češkoj. Napoleon je postavio stupicu kod Austerlitz. Odglumio je da se povlači prema zapadu. Namjerno je oslabio desno krilo kako bi ga tu neprijatelji napali. Neprijatelje su dijelili brežuljci Pratzena koje je Napoleon ostavio slobodnima kao

²⁹ Isto, 90. – 102. str.

³⁰ A. Soboul, *Francuska revolucija*, 384. str.

mamac neprijatelju. Ruse je vodio general Kutuzov. Odlučeno je kako napad kreće na francusko desno krilo, upravo kako je Napoleon htio. Podijelili su svoju vojsku kako bi mogli napasti i druge francuske jedinice. Tako su oslabili svoj centar.

2. prosinca započela je bitka i savezničko napredovanje. Podijeljena vojska se kretala prema francuskom desnom krilu, dok je Napoleonova vojska zapravo kretala u napad na oslabljenom centru suparničke vojske. Ruska vojska je potučena, a Napoleon je naredio pokolj. Rusi su bježali prema zaleđenim barama. Vojska je bila u rasulu.³¹

Dan kasnije njemački je car osobno došao Napoleonu s molbom za primirje. Zaključen je mir u Bratislavi 26. prosinca, bez Rusa. Austrija je izgubila Veneciju, Dalmaciju i Tirol. Napoleon se vratio u Pariz sa 120 austrijskih i ruskih zastava. Zarobljene topove iskoristio je za gradnju stupa Velike armije koji i danas ukrašava pariški trg Vendome.³²

10.3. Bitka kod Jene

Do dvojne bitke kod Jene i Auerstadta došlo je 14. listopada 1806., zapadno od rijeke Saal. Bila je to bitka između vojski francuskog cara Napoleona Bonapartea i pruskoga kralja Fridrika Vilima III.

Napoleon je nakon mira u Bratislavi držao vojsku u pripravnosti jer se bojao ponovnog ruskog napada. Pruska je bila jedina prijetnja njegovoj kopnenoj dominaciji. Počela je mobilizaciju prije Napoleonove vojske no on je već imao plan kako bi prisilio Prusku na bitku prije nego što pokrene ofenzivu i spoji se sa ruskim jedinicama. Glavnina Napoleonovih postrojbi bila je u Baden-Württembergu. Raspolagao je s ukupno 96000 vojnika podijeljenih u korpuse - Kod Jene je bio Soultov IV., Lannesov V., Neyov VI. i Augreauov VII. korpus te konjaništvo pod Muratom. Sjevernije, kod Auerstadta, nalazio se Bernardotteov I. (20 000 vojnika) i Davoutov III. korpus (27 000 vojnika). Pruske snage jačine 118 000 vojnika bile su podijeljene u tri dijela: vojvoda od Brunswicka vodio je 65 000, princ Hohenlohe 38 000 i general Blücher 15 000 vojnika.³³

Kada se glavni dio Napoleonove vojske našao kod Jene i susreo se s Hohenloheovim jedinicama. Napali su oba pruska krila kako bi napravili vremena za koncentraciju glavnine vojske za središte. Ney je zauzeo položaj prema Napoleonovim zapovijedima, ali iz nekog

³¹ *Vojna enciklopedija*, sv. V., str. 713.

³² G. Gerosa, *Napoleon*, 102. – 111. str.

³³ <http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/2932010/podlistak.asp>

razloga je napao bez zapovijedi. Njegov napad uskoro se pokazao kao loš potez. Napolon je čuo za njegov napad i poslao mu Lanessu u pomoć. Tako je izložio dio vojske opasnosti jer je ostavio prazninu u središtu vojske. Tamo je uputio svoju Carsku gardu. Lannes je uspio pomoći Neyu. Zapovijed koja je slijedila je napad na pruska krila kako bi se moglo okružiti središte. Lako su Francuzi slomili neprijatelja i potpuno porazili.

Poraz na bojištu pretvorio se u moralni slom, pruske tvrđave su reom padale. U Francusku je poslano 120 000 zarobljenika.

Davout i Bernardotte, koji su se nalazili kraj Auerstadta, dobili su zapovijed da krenu u pomoć Napoleonu. Davout je krenuo preko Ekartsberga, a Bernardotte preko Dornburga. Davout je na putu naletio na prusku vojsku pod zapovjedništvom vojvode od Brunswicka. Sučeljavanje dvije vojske završilo je slomom pruske vojske. Davout je naredio sveopći francuski napad, prusko je središte razbijeno, a konjaništvo i preostali dio pješništva raspršeni su i prisiljeni na povlačenje. Ovom bitkom Davout si je osigurao titulu maršala Auerstadta.³⁴

10.4. Pohod na Rusiju

Napoleon je s Rusima potpisao primirje koji je omogućio sigurnost obje strane jedno vrijeme. Ali kontinentalna blokada koju je Napoleon uveo, smetala je Aleksandru I. jer je rusko gospodarstvo ispaštalo. Potrebnu robu morala je kupovati u Francuskoj po visokim monopolističkim cijenama. Kada je u svoje luke primila 600 neutralnih brodova, unatoč Napoleonovoj zabrani, on je odgovorio aneksijom gradova Hanze i Oldenburga. Ni Napoleon ni Aleksandar nisu popuštali. Odlučili su se za rat. To će biti Napoleonov susret sa posljednjom nezavisnom silom na kontinentu.³⁵

Napoleon je počeo mobilizirati vojsku. I Pruska i Austrija stavile su svoje sile na raspolaganje. Nadao se da će jednom ili dvije bitke završiti rat u svoju korist. Velika armija bila je podijeljena u tri grupe: lijevo krilo pod komandom samog Napoleona, centralna pod Eugèneom de Beauharnaisom, desno krilo te pomoćne jedinice kojima je upravljao Karl Schwarzenberg i Jacques MacDonald. Bila je to najveća vojska u povijesti, ali i znatno slabija od prethodnih Napoleonovih. Napoleon je prikupio mnogo ljudi, regrutirao je sve mladiće sposobne za borbu, ali problem je bio što je vojska neprestanim ratovanjem bila iscrpljena, a novi dio vojske nije bio dovoljno dobro obučen za borbu. I ruska vojska imala

³⁴ *Vojna enciklopedija*, sv. V., str. 715.

³⁵ G. Gerosa, *Napoleon*, 121. str.

je tri dijela - prva armija Zapada od 159 800 vojnika pod zapovjedništvom Barclaya de Tollyja, druga armija Zapada od 62 000 vojnika pod zapovjedništvom Pjotra Bagrationa, treća armija Zapada od 58 200 vojnika pod zapovjedništvom Aleksandra Tomasova.³⁶

24. lipnja počeo je napad. Napoleon je počeo prelaziti Njemen kod Kaunasa. Na početku se Napoleon suočavao sa slabim otporom pa je lako napredovao kroz zemlju. Vojska je nailazila na probleme zbog gladi i umora, nadali su se da će se Napoleon odlučiti za povlačenje. Ali on nije odustajao. Barclay de Tolly također se povlačio prema istoku. Na njega se svaljivala sva krivica za napuštanje i spaljivanje teritorija. Na čelo vojske došao je Kutuzov. . Iako je Kutuzov drugačije govorio nastavio je izbjegavati bitke na isti način kao i Barclay, jer je smatrao da je besmisleno žrtvovati vojsku u bitkama.

Napoleona je ruska vojska dočekala kod sela Borodina. Ruska je vojska tada prepolovljena, pa je 8. rujna bila primorana povući se, ostavljajući Moskvu nebranjenom. Kutuzov je naredio evakuaciju Moskve.

14. studenog, Francuzi su ušli u opustošenu Moskvu. Tijekom noći izbili su i požari sa svih strana. Zbog jakog vjetra požar se brzo širio. Napoleon je sada pokazivao svoju spremnost na mir, ali u Rusiji, to nije dolazilo u obzir. Bitkom kod Malojarslaveca, Kutuzov je prisilio Napoleonovu vojsku da se povlači istim putem kako je i došla. To je još jedna u nizu od strategija za narušavanje morala i izgladnjivanje vojske. Čak je i većina konja pobijena kako bi se vojnici prehranili. Tako je i nestala francuska konjica. Vladali su glad i bolest. Konačni poraz je nastupio pri prelasku rijeke Berezine. Ruska vojska nanijela im je ozbiljne gubitke.

Napoleonova vojska izgubila je u tom pohodu oko 300 000 ljudi, što poginulih, što nestalih. Napoleona se optimistično vraćao u svoju zemlju, iskreno je priznao koliki poraz je pretrpljen, u nadi da će to potaknuti borbeni duh preostale vojske i naroda.³⁷

11. Napoleonov slom

Nakon poraza u Rusiji, pritisak u Europi sve više raste. Stvara se koalicija u koju su se uključili Velika Britanija, Rusija, Španjolska, Portugal, Pruska, Austrija, Švedska.

Bitka naroda, bitka kod Leipziga je započela 16. oktobra 1813.³⁸

³⁶ *Vojna enciklopedija*, sv. V, 719. -720. str.

³⁷ S. Englund, *Napoleon – politički život*, 419. – 425. str.

³⁸ Skupina autora, *Povijest 13: Napoleon, restauracija i revolucionarna kretanja (1800. – 1848.)*, str. 93.

Bitka kod Leipziga prijelomna je točka u Napoleonovim ratovima. Napoleonovu vojsku od 185 000 ljudi porazila je snaga od 320 000 ljudi pod feldmaršalom Schwarzenbergom. Vojska se povlačila preko miniranog mosta, tako da je Napoleon pretrpio strašan poraz i velike gubitke. Završilo je razdoblje francuske dominacije na područjima istočno od Rajne.³⁹

Napoleona su saveznici polako napuštali. Nije više mogao skupiti više od 70 000 vojnika protiv preko pola miliona saveznika. Saveznici su 30. ožujka 1814. ušli u Pariz. Napoleon je abdicirao 6. travnja 1814. Prognan je na otočić Elba, a u Francuskoj je restaurirana Burbonska dinastija.

Napoleon se nije mogao pomiriti s vijestima kako je stara dinastija opet na vlasti. Smislio je povratak nazad u Pariz gdje će trijumfalno ući u grad i oživjeti revolucionarni duh naroda.

1815. kreće avantura povratka u Francusku. Maršal Ney bio je poslan da ga zaustavi, ali nije mogao odoljeti pozivu svog starog cara te staje na njegovu stranu. Koalicija se opet skupila i oružje se pripremilo.

Bitka kod Waterlooa počela je nedjelju 18. lipnja 1815. Carska francuska vojska na čelu koje je bio Napoleon, poražena je od Britanske vojske i njenih saveznika pod zapovjedništvom vojvode od Wellingtona, Arthura Wellesleya, zajedno s Pruskom vojskom, pod zapovjedništvom Gebharda von Blücherchera. To je bila posljednja Napoleonova bitka. Poraz kod Waterlooa za Napoleona je značio kraj vladavine, a za Francuze kraj Sto dana. Tako je nazvan period od povratka Napoleona do ove bitke.⁴⁰

Vojvoda Wellington je nakon pobjede kod Waterlooa rekao: „...u čitavom svom životu nisam osjećao toliku tjeskobu, jer moram priznati da nikad nisam bio tako blizu poraza...”⁴¹

Drugi puta je abdicirao i pokušao pobjeći brodom u Ameriku. Uхватила ga je saveznička vojska i poslala na otok sv. Helenu gdje će i dočekati kraj svog života.

Za taj otok sam kaže da je „...najružnija i najturobnija hrid koja se može zamisliti...”⁴²

³⁹ *Povijest svijeta*, Zagreb, 2006., 413. str.

⁴⁰ *Vojna enciklopedija*, sv. V, 725. str.

⁴¹ *Povijest svijeta*, 669. str.

⁴² A. Horn, *Napoleonovo doba*, 124.str.

12. Karakteristike Napoleonove vladavine

Iako je podržavao revoluciju i bio protiv monarhije, tijekom svoje vladavine Napoleon je nastavio kraljevski centralizam, eliminirajući narodnu kontrolu i stavljajući pod nadzor lokalne administracije i pravne ustanove. Po svojoj volji, Napoleon je birao općinske i departmanske dužnosnike. Formalno je monarhiju stvorio iz demokracije. Na svaki način je pokušavao smanjiti buđenje opozicije.⁴³

1804. kodificirana su prava građana. Namjera Napoleona je bila učvršćivanje novih odnosa u francuskoj putem jasnih zakona. Zakonik je imao formu skupa pojedinačnih zakona koji se odnose na sekularizam, prava pojedinca, slobodu, jednakost i autoritet. Nazvana su Code Civil de Francais.

Za prvih godina svojega vladanja Napoleon je uredio i odnose sa Crkvom. Znao je koliko je narodu važna Crkva. Među Francuzima je vladala pomutnja što se vjere tiče, revolucija je opružila kršćanstvo. Trajala su vjerska gonjenja i sukobi svećenstva. Napoleon je prekinuo tu borbu te je zaključio konkordat s papom Pijom VII. Katoličanstvo je priznato, a obredi stavljeni pod policijski nadzor. Konkordatom je Crkva podčinjena svjetovnoj vlasti. Zahvalno svećenstvo je pomagalo Napoleona svojim utjecajem na narod.⁴⁴

Monetarna i financijska obnova Francuske, zasluga je Direktorija, ali Napoleon je uspješno nastavio to djelo. Organizirao je službu za ubiranje poreza. Stvorio je novo tijelo za sigurnost politike državne blagajne. Osnovao je Francusku banku, temeljni element za razvoj trgovačkog i industrijskog kredita.

Želio je spriječiti svaki oblik udruživanja koji su bili izvor nereda. Istodobno je pazio da nema nezaposlenosti i da ne rastu cijene osnovnih namirnica. Osnovao je Vijeće za poljoprivredu, obrtništvo i trgovinu s ciljem poticanja i upravljanja proizvodnje.⁴⁵

Jedan od najvažnijih oslonaca Napoleonove moći bila je vojska. Njegova genijalnost i taktika na bojnopolju donijeli su mu slavu i učvrstili moć u zemlji ispunjenoj problemima. Promijenio je način ratovanja, od klasičnog, sporog rata prebacio se na dinamičan napad, pomno isplaniran način napada i formiranja svojih jedinica. Zahvaljujući svojim genijalnim planovima i strategijama, uspio je pobijediti značajno brojnije protivnike.

⁴³ Skupina autora, *Povijest 13*, 99. – 101. str.

⁴⁴ G. Gerosa, *Napoleon*, 87. str.

⁴⁵ Skupina autora, *Povijest 13*, 105. str.

Poznavao je svoju vojsku jako dobro. Uvijek je znao gdje se točno nalazi svaka njegova jedinica, brojčanost i slabosti istih i karakter vođe. Smatrao je da „...pobjede odnosi snaga morala, a ne brojnost...“. Kao vojskovođa bio je nenadmašan i često je neprijatelja pobjedio tijekom samo jedne bitke.⁴⁶

Zanimljivo je da ga pojedinačni neprijatelji nisu uspjeli pobijediti, tek vojske udruženih saveznika i koalicija.

13. Zaključak

Slavno Napoleonovo razdoblje u povijesti označava i cjelokupnu povijest Francuske i Europe. Napoleon je na svojem putu od običnog sitnog plemića iz Ajaccia došao sve do titule cara. Kao car vladao je gotovo čitavom Europom. Nakon Francuske revolucije stavlja se na čelo države kao obnovitelj mira i rada, poticatelj društvene reforme, osloboditelj Francuza. Svojim osobinama osvojio je narod i suradnike – mudar i ekonomičan upravitelj, vrhunski strateg, inteligentan, snalažljiv i upečatljiv. Kao vojskovođa, preokrenuo je kartu Europe, prekrojivši je svojim željama. Nije bio zadovoljan prirodnim granicama Francuske, smatrao je da može više i bolje. No u silnim planovima, svoje kvalitete pretpostavio je svom egu. Svoju vojsku prisilio je da neprestano živi u ratu, strahu, gladi i nesigurnosti. Postao je opsjednut vojnim planiranjima, razrađivanjem strategije. Isto tako morao je učvrstiti svoju vlast u zemlji te se proglasio carem. Opet se vraćamo na monarhiju protiv koje se narod borio. No mora se priznati Napoleonu kako je uz svoje vojne sposobnosti bio i veliki zakonodavac i poglavar koji ipak osluškuje želje svog naroda.

No i Napoleon je doživio svoj konačni kraj, previše je sila u Europi bilo protiv njega. Ipak, nakon njega dugo će trebati da se stanje vrati na ono kakvo je bilo prije njega ili se uopće neće vratiti. Njegov utjecaj na povijest čovječanstva i kartu Europe je prevelik da bi se mogao riješiti na Berlinskom kongresu, 1815. godine. Bilo da ga se smatra zločincem, bilo junakom, nitko mu ne može osporiti veličinu i moć koju je sam postigao, zahvaljujući svojim sposobnostima.

⁴⁶ F. McLynn, *Junaci i zločinci*, 313. – 317. Str.

14. Popis literature

1. Carpentier Jean, *Povijest Francuske*, Barbat, Zagreb, 1999.
2. Englund Steven, *Napoleon – politički život*, Ljevak, Zagreb, 2008.
3. Gerosa Guido, *Napoleon*, Alfa, Zagreb, 1976.
4. Horn Alister, *Napoleonovo doba*, Alfa, Zagreb, 2009.
5. McLynn Frank, *Junaci i zločinci*, Ljevak, Zagreb, 2009.
6. *Povijest svijeta*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2006.
7. Skupina autora, *Povijest 13: Napoleon, restauracija i revolucionarna kretanja (1800. – 1848.)*, Europapress holding, Zagreb, 2008.
8. Skupina autora, *Povijest 12: Kolonijalizam i građanske revolucije*, Europapress holding, Zagreb, 2008.
9. *Vojna enciklopedija*, svezak V, Vojnoizdavački Zavod Beograd, Beograd, 1975
10. Soboul Albert, *Francuska revolucija*, Naprijed, Zagreb, 1989.
11. <http://www.hrvatski-vojn timer.hr/hrvatski-vojn timer>
12. <http://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon>